

Kas yra patyčios?

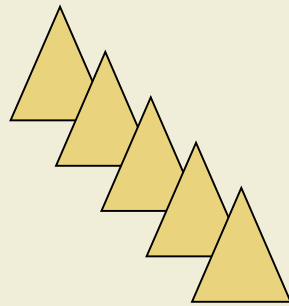
Kėdainių suaugusiųjų ir jaunimo mokymo centras
J. Pupkevičienė

- Daugelis mūsų nuolat girdime žodį „patyčios“. Patyčios (angl. bullying) – viena dažniausių priežasčių, dėl kurios „Vaikų linijos“ ir „Jaunimo linijos“ psichologinės pagalbos telefonais skambina Lietuvos vaikai bei paaugliai. Tai tampa aktualia diskusijų tema tiek Lietuvoje, tiek kitose pasaulio šalyse.
- Patyčios – mūsų visuomenėje gana paplitusi smurto forma, kuomet sąmoningai yra žeminamas ir skaudinamas kitas asmuo.
- Tai yra **agresyvus, besikartojantis, tyčinis elgesys kito žmogaus atžvilgiu, atliekamas esant aiškiai jėgos (fizinės, psichologinės, socialinės) persvarai, siekiant sukelti jam emocinį ar fizinį skausmą.**
- Mokytojai ir švietimo pagalbos specialistai mokyklose vaidina kritinį vaidmenį sprendžiant patyčių atvejus ir jų kompetencijų bei žinių tobulinimas ženkliai prisideda prie efektyvesnio pagalbos teikimo besityčiojantiems ir nuo patyčių nukentėjusiems asmenims.

- Nors dažniausiai kalbama apie šį reiškinį tarp vaikų ir paauglių mokykloje, toks elgesys būdingas ne tik jiems - patyčios vyksta ir viešojoje erdvėje, šeimos rate, tarp suaugusiųjų darbo vietoje.
- Tarptautinio mokyklinio amžiaus vaikų gyvenamosios ir sveikatos 2018 m. tyrimo (Health Behaviour in School-aged Children – HBSC) rezultatai rodo, kad Lietuvoje patyčių paplitimas yra vienas aukščiausių visoje Europoje ir šis rodiklis negerėja jau daugiau nei 10 metų.
- Nepaisant augančio dėmesio patyčių problematikai, įvairių iniciatyvų ir bandymų ją spręsti, šiandien tai išlieka viena opiausių mūsų visuomenės problemų.
- Didelis patyčių paplitimo mastas skatina ieškoti tinkamiausių kelių ne tik sistemingai registruoti patyčių atvejus, bet ir tinkamai į juos reaguoti, užkertant kelią tolesniam netinkamam elgesiui.

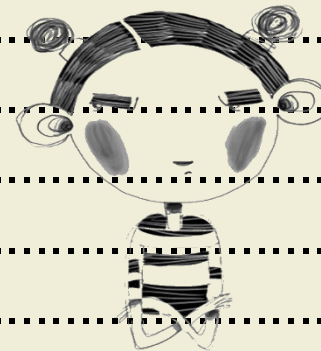
- Kasdienėje kalboje patyčioms apibūdinti yra vartojami skirtingi žodžiai, pavyzdžiui „erzinimas“, „ignoravimas“, „pasijuokimas“, „užgauliojimas“, „daiktų ar pinigų atiminėjimas“, ir kt.
- Kartais patyčios yra painiojamos su humoru – sakoma, kad vaikai taip tik juokauja. Patyčios nėra „pasijuokimas“ ar „erzinimas“ - tai agresyvus elgesys, viena smurto formų.
- Daugelis mokslininkų teigia, kad patyčios yra tyčinis, pasikartojantis, agresyvus elgesys, skaudinant negalintį apsiginti asmenį. Būtent šią smurto formą labai svarbu atskirti nuo konflikto, erzinimo ir pajuokavimo.
- Patyčių reikimosi formos skirstomos į dvi grupes – **tiesiogines ir netiesiogines patyčias.**
- **Tiesioginių patyčių** atvejais išpuoliai būna atviri – stumdymas, spardymas, prasivardžiavimas, grasinimas ir pan.
- **Netiesioginių patyčių** atveju agresija yra užmaskuota ir šiek tiek subtilesnė, pavyzdžiui: išstūmimas iš grupės, bendros veiklos, ignoravimas. Šią patyčių formą paprastai sunkiau pastebėti suaugusiems.

Ką mokiniai sako apie patyčias?

- Manau, kad daugelis bijo pranešti apie patyčias, įvardinti, kad štai, tai vyksta su manimi... Mokytojai turi būti pastabūs ir įsikišti kai reikia.
- Mokyklos neigia. Jie nepripažįsta, kad patyčios yra problema, todėl nieko nėra imamasi. Atrodo, kad tai kažkokia paslaptis.
- Reikia daugiau supratimo apie patyčias, ne tik kiekvienais metais išklaudyti po vieną pamoką.

-
-
-
-
-
-

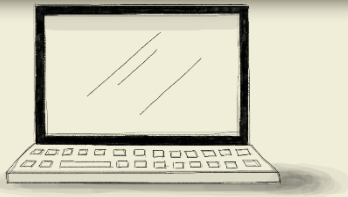
Įrašykite trūkstantus žodžius

Trys patyčioms būdingos ypatybės:

- patyčios yra veiksmai;
- šis elgesys yra..... ;
- patyčių situacijoje yra psichologinė ar fizinė jėgos..... .

tyčiniai, pasikartojantis, persvara

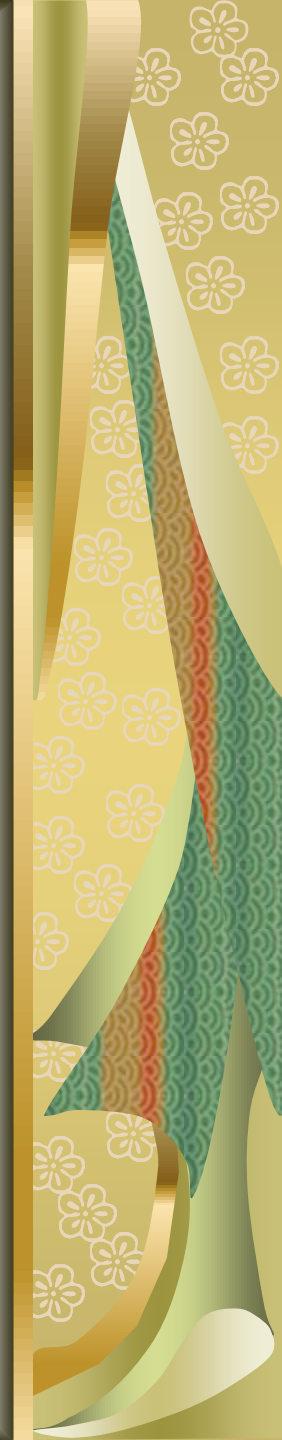
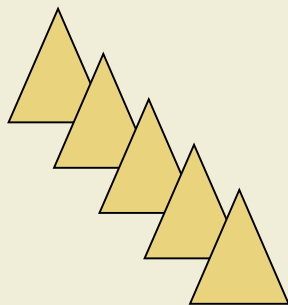
Patyčių formos

- Svarbu atkreipti dėmesį, kad patyčias reikia stabdyti, nepaisant to, kokia agresijos forma yra naudojama. Patyčias galima skirstyti į:
- **žodines patyčias** – kai vaikas yra skaudinamas, užgauliojamas žodžiu ir raštu. Tai gali būti prasivardžiavimas, gąsdinimas, pašaipios replikos, užrašai apie vaiką.
- **fizines patyčias** – tai užgauliojimas veiksmais: pargriovimas, įspyrimas, rankos užlaužimas, spjaudymas, pinigų ir daiktų atiminėjimas, plaukų pešiojimas.
- **socialines patyčias** – vaiko atstūmimas nuo grupės, ignoravimas, nebendravimas, spaudimas.
- **elektronines patyčias** – tai patyčios, vykstančios elektroninėje erdvėje: socialiniuose tinkluose, pokalbių svetainėse, trumposiomis žinutėmis naudojant mobiliuosius telefonus.

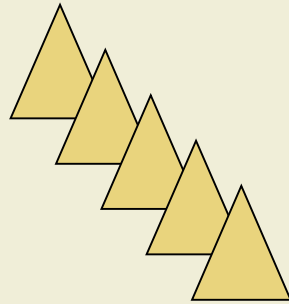
Daugiau apie patyčių sampratą, formas ir vaidmenis:

https://youtu.be/3Y_F6MWLqCI

Patyčių vaidmenys

- Patyčios gali vykti pačiose įvairiausiose vietose: klasėse, namuose, šeimos rate ir kitur.
- Galima teigti, kad kiekybiškai daugiausia patyčių vyksta mokyklose – būtent čia mokinių koncentracija yra didžiausia.
- Kalbant apie patyčių reiškinį, su neigiamomis pasekmėmis susiduria visi patyčių dalyviai: patiriantieji patyčias ir skriaudėjai, taip pat visi stebėtojai.
- Patyčių dalyvių vaidmenys gali keistis, priklausomai nuo situacijos, pavyzdžiui stebėtojas gali tapti patiriančiuoju patyčias arba atvirkščiai.
- Verta pažymėti, kad nepaisant minėtų vaidmenų, patyčias privaloma stabdyti nedelsiant ir suteikti pagalbą visiems jų dalyviams.

Trys pagrindinės patyčių dalyvių grupės

- **Patyčias patiriantieji.**

Patyčias patirti gali bet kuris vaikas. Vaikai, patiriantys patyčias, dažniau nei jų bendraamžiai jaučia liūdesį, kaltę, vienatvę, nesaugumą, nerimą, bejėgiškumą. Svarbu suprasti, kad pasekmės būna labai individualios, todėl nelengva suprasti, kodėl pakito vaiko elgesys.

- **Besityčiojantieji arba skriaudėjai.**

Tyčiotis gali bet kuris vaikas. Nėra jokių skiriamųjų požymių, kurie vienareikšmiškai suteiktų galimybę atpažinti besityčiojantįjį. Tyčiotis linkę vaikai gali būti agresyvesni, impulsyvesni, palankiau vertinantys smurtines situacijas ir mėgstantys dominuoti. Juos dažniausiai palaiko maža dviejų ar trijų draugų grupelė, prisidedanti prie patyčių organizavimo.

- **Stebėtojai.**

Šiai grupei priskiriami visi vaikai, kurie stebi patyčias. Jie išgyvena įvairius jausmus: baimę pačiam tapti patyčių auka, nerimą dėl situacijos pasekmių vaikui, patiriančiam patyčias, gėdą, kaltę, bejėgiškumą, kad nesugeba padėti, ir kt.

STOP

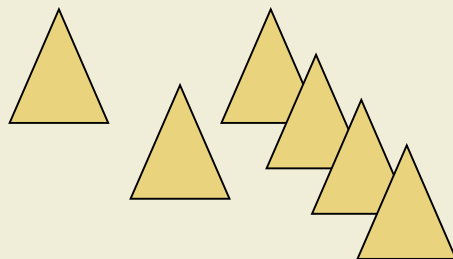
Įrašykite žodžius į teisingus langelius

Vienos ar kitos patyčių formos naudojimą gali lemti vaikų amžius. Jaunesni mokiniai dažniau renkas patyčių formas (prasivardžiavimas, ir pan.), vyresni – (....., pašaipūs žvilgsniai ir pan.).

Kad ir kokia patyčių forma pasirenkama, svarbu suprasti – tai ne konfliktas ar draugiškos grumtynės.

Draugiškas grumtynes galima apibrėžti ir kaip žaidimą. Draugiškai grumdamiesi vaikai mokosi įvertinti savo panaudojimo ribas. metu dvi nesutariančios pusės pasižymi panašia jėga ir įnirtingai gina savo tiesą ar požiūrį.

Galios, netiesiogines, tiesiogines, stumdymasis, ignoravimas, konflikto

Kokios ypatybės dažniausiai būdingos patyčioms? (pažymėkite teisingus atsakymus)

Situacijos yra atsitiktinės, kyla retsykliais

Panašus jėgos santykis

Tai yra tyčiniai veiksmai

Psichologinė ar fizinė jėgos persvara

Vaikai neretai vertina tarpusavio santykius, pavyzdžiui, yra draugai

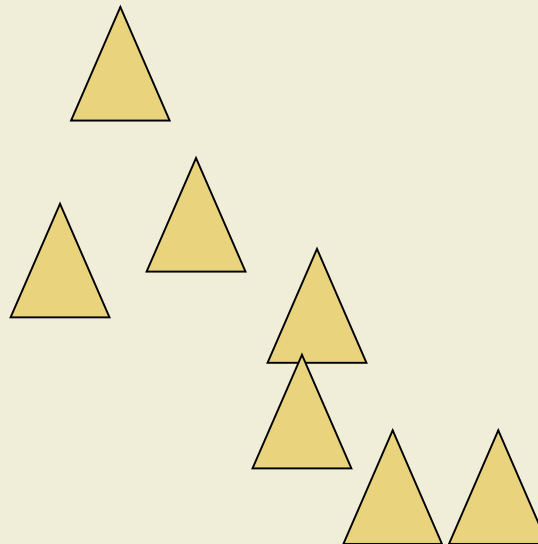
Elgesys yra pasikartojantis

Situacija paprastai nemaloni abiem pusėms

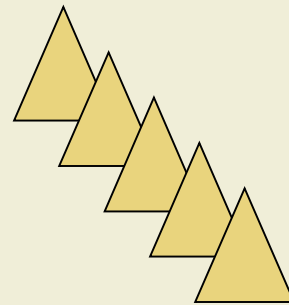
Parengta pagal

- Vaikų linija ir Šiaulių miesto pedagoginė psichologinė tarnyba. Reagavimo į patyčias mokykloje rekomendacijos. Vilnius.
- R.Povilaitis, J. S. Jasiulionė. Mokykla gali įveikti patyčias. Vilnius.

Bully dance

<https://www.youtube.com/watch?v=4K02OxmV3-0>

Patyčios gali ir turi liautis

BEPATYČIU

„Praleidžiu progą pasityčioti“

- Paveikslėliu, fotonuotrauka ar fraze įvardinti, kas man padeda susilaikyti nuo kitą žmogų žeidžiančio, skaudinančio ar žeminančio elgesio t.y. kas man padeda praleisti progą pasityčioti?

Gyvenkime draugiškai

